

# ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ” - БЛАГОЕВГРАД

## РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност “Професор”, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ., бр.37/26.04.2024 г.

Рецензент: проф. д-р Милена Кирилова Филипова, катедра „Бизнес мениджмънт и маркетинг“, Стопански факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград

Кандидат: доц. д-р Райна Бойкова Димитрова

Настоящата рецензия е изготвена съгласно Заповед №1185/25.06.2024 г. на Ректора на ЮЗУ “Н. Рилски” – Благоевград и Решение на ФС на Стопански факултет Протокол №9 от 29.05.2024 г. Общата оценка на условията за заемане на академичната длъжност „Професор“ е направена съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Н. Рилски” – Благоевград. В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „Професор“ в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ (Икономика и управление (Конкурентоспособност, конкурентен анализ и човешки ресурси)) единствен кандидат е доц. д-р Райна Бойкова Димитрова от катедра „Бизнес мениджмънт и маркетинг“ на ЮЗУ “Н. Рилски” – Благоевград. Представените документи съответстват на обявения конкурс.

### **I. Кратки биографични данни за кандидата**

Доц. д-р Райна Димитрова има дългогодишен преподавателски и научно-изследователски опит. Тя завършва висше си образование през 1986 г. във ВИИ „Карл Маркс“, като Магистър по „Управление и икономика на аграрно-промишленото производство“. Нейната преподавателска кариера започва от 1988 г. в ПИМЕ Благоевград, а от 1999 г. продължава в Югозападен университет „Н. Рилски“. От 1988 г. до 2015 г. е последователно старши асистент в ПИМЕ и главен асистент в ЮЗУ „Н. Рилски“. През 2007 г. получава образователната и научна степен "доктор" по научна специалност "Икономика и управление (по отрасли)" от ВАК. През 2015 г. заема академичната длъжност „доцент“ в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ на ЮЗУ „Н. Рилски”-Благоевград. През ноември 2023 г. е избрана за Декан на Стопанския факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“.

### **Преподавателска дейност и работа със студенти и докторанти**

Преподавателската работа на доц. д-р Райна Димитрова трябва да се разглежда и оценява в четири направления: лекционни курсове и учебни програми за обучение в ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“, издадени учебници, работа със студенти-дипломанти, организация и провеждане на студентски практики и стажове.

Преподавателската натовареност на доц. д-р Райна Димитрова се формира от лекционните курсове пред студенти, обучавани в редовна и задочна форма в ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“. Титуляр е на 14 учебни дисциплини. Основните дисциплини по които преподава са: *Управление на конкурентоспособността на предприятието, Управление на човешките ресурси, Икономика на труда, Управление на разходите на предприятието, Управление на организационната промяна, Организация на дейността*

на предприятието, *Управление на фирмените инвестиции, Икономически анализ*. Тези дисциплини трайно присъстват в учебните планове за ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“ на катедра „Бизнес мениджмънт и маркетинг“ в Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград, което гарантира необходимата учебна натовареност на кандидата за заемане на академичната длъжност „Професор“.

Разработените от нея курсове, учебници и учебно-методични помагала се отличават с много добър научен стил, зад който прозира висок професионализъм, ерудиция и новаторство. Изграждайки академичната си кариера се утвърждава като авторитетен университетски преподавател. През 2017 г. Р. Димитрова представя курс от лекции по програма Еразъм+ в Румънско - Американския университет в Букурещ, а през 2023 г. осъществява краткосрочна мобилност в Университета „Спиру Харет“, гр. Букурещ, Румъния.

Доц. д-р Райна Димитрова работи много добре с докторанти. Тя е научен ръководител на трима успешно защитили докторанти, един от които чуждестранен с обучение на английски език и трима разработват понастоящем своите дисертационни трудове. Тя работи активно и със студенти от бакалавърски и магистърски програми – била е научен ръководител на над 100 дипломанта, вкл. чуждестранни с обучение на английски език, от специалности „Бизнес мениджмънт и предприемачество“, „Бизнес администрация“, „Мениджмънт на човешките ресурси в бизнеса“, „Счетоводно-финансов мениджмънт“, „Счетоводство“, „Бизнес маркетинг и реклама“, „Чужд език и бизнес администрация“, ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ и рецензент на над 20 дипломни работи на студенти от посочените специалности и ОКС. Райна Димитрова е академичен наставник на 11 студенти по Проект BG 05M20P001-2.002-0001 на МОН, Студентски практики – Фаза 1” финансиран от ОП НОИР 11. В своята работа прилага нововъведения в методите и средствата на преподаване – интерактивни методи, презентации, електронни средства за обучение, вкл. статистически програми и електронни таблици– на български и на английски език.

#### **Проектна дейност**

Доц. д-р Р. Димитрова активно участва в научно-изследователски и образователни проекти, както университетски, така и по национални и европейски програми, като член на научно-изследователския екип – общо 13, от които 1 е национален, 4 са международни и 8 университетски. Тя е провела редица емпирични изследвания, резултатите от които са представени в научните ѝ разработки.

#### **Експертен опит**

От представената лична информация е видно, че доц. д-р Райна Димитрова е външен експерт-оценител на проектни предложения по Програма „Еразъм+“ към ЦРЧР от 2015 г. до сега. **Тя членува в редица професионални и научни организации** в страната и чужбина. Член е на Съюза на учените в България, на Асоциацията на преподавателите по икономика и управление в индустрията, на Камарата на преподавателите от висшето образование, на SUERF - "Société Universitaire Européenne de Recherches Financières" (Европейско университетско общество за финансови изследвания), the European Money and Finance Forum и на ISDS Society in Japan.

**Тя е член на редколегии на научни списания**, 4 от които са издавани в България – сп. Икономика и управление, на което е главен редактор, сп. „Предприемачество“, сп. „Управление и устойчиво развитие“ и сп. Пирински книжовни листи. Член е на Редакционната колегия на Стопански факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“ към издателството на ЮЗУ „Н. Рилски“-Благоевград. Член е също на редколегията на 2 списания в чужбина- European Journal of Service Management и International Journal of Business and Economics Research(IJBER). Член е на организационния комитет на ежегодната Студентска и докторантска научна сесия „Управление, качество и конкурентоспособност

за устойчиво развитие“, организирана от ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград и на Двадесетия национален конкурс: „Млад икономист – 2024 г.: Гласът на младите за силна икономика“ на тема: „Дигитални умения и изкуствен интелект“. Димитрова е рецензент на 1 монография, 1 учебник, 1 учебно-практическо ръководство, 1 сборник с доклади от международна научна конференция и 17 статии в реферирани списания в страната и в чужбина. Участвала е в 24 научни журита във връзка с академично развитие - заемане на академична длъжност и защити на докторски дисертации.

#### **Допълнителна квалификация**

По време на изследователската си работа доц. Райна Димитрова е повишавала своята квалификация, като е осъществила много обучения и специализации: 2016 г. - обучение по „Оперативни програми и възможности за финансиране на проекти с евросредства“ в Областен информационен център – Благоевград; 2018 г. - обучение за „Оценяване на проектни предложения по Програма „Еразъм+“ в ЦРЧР, София, България; 2018 г. - обучение по „Erasmus+ programme’s impact on individuals in VET and HE в Литва, Вилнюс, в Литовска Национална агенция на Програма Еразъм+; 2019 - след спечелен конкурс обявен от МОН, е провела двумесечна научна специализация в Западния университет, Тимишоара, Румъния, посветена на значението, състоянието и развитието на продължаващото професионално обучение в страните от ЕС, в контекста на концепцията за учене през целия живот.; 2020 г. - обучение по Оценяване на проектни предложения по Програма “Еразъм+”; 2020 г. - Курс за ръководители на учебни предприятия, организиран от МОН – Център за учебно-тренировъчни фирми; 2021 г. - обучение за Оценяване на проектни предложения по Програма “Еразъм+” в ЦРЧР, София; 2021 г. обучение за Оценяване на проектни предложения по КД 2 на Програма “Еразъм+” и по Програма „Европейски корпус за солидарност” в ЦРЧР, София; 2021 г. - обучение за Корпоративна социална отговорност: иновативен инструмент за устойчиво корпоративно развитие; 2021 г. - обучение за Синхронизиране на Вътрешната система по качество към стандарт ISO 9001:2015; 2021 г. - обучение за Стандарти и системи за управление (на качеството) в образованието; 2022 г. - обучение за Обучението, ориентирано към общността и проактивния процес на обучение за социално осъзнаване; 2023 г. - обучение за Устойчиви предприемачески екосистеми.

#### **Лични впечатления от кандидата за „професор”**

Познавам доц. Райна Димитрова отдавна. Личното ми впечатление за нея е, че тя е много продуктивен и отговорен изследовател и преподавател и се приема добре от научната и преподавателската общност.

Считам, че педагогическата подготовка и дейност на кандидатката като преподавател, автор на учебници и учебни програми, член на редакционни колегии и научни журита, по количество и качество отговаря на изискванията за кандидатстваната академична длъжност „професор“.

## **II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата**

За участие в конкурса кандидатът е представил 7 монографии, 2 от които самостоятелни и 5 в съавторство, от които издадени в България 3 и 4 в чужбина. Представени са 3 самостоятелни студии, издадени в България, 1 учебник, 11 научни статии, 6 от които самостоятелни и 5 в съавторство, 3 доклада от участия в научни конференции. Общият брой на публикациите е 27 с общ обем 1004 страници, като са 14 самостоятелни и 13 в съавторство. Една от студиите е публикувана в научно издание, реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни. Те се приемат за оценка, с изключение на публикация с №4.3 и №4.4, тъй като в съдържанието им се констатира тематично несъответствие с тематиката на конкурса.

От представената справка за изпълнение на минималните национални изисквания и допълнителните изисквания на ЮЗУ „Неофит Рилски” за заемане на академичната длъжност „професор” е видно, че доц. Райна Димитрова изпълнява тези изисквания повече от 2 пъти. На тази база можем да направим заключението, че в количествено отношение са изпълнени минималните количествени изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“.

Запознаването с документацията по конкурса и съдържанието на представените за участие в него публикации по критериите и показателите за научно-изследователска дейност на доц. д-р Райна Димитрова и съгласно Указанията за научните журита, участващи в конкурсите, обявени от ЮЗУ „Неофит Рилски” дават основание да се направят следните обобщаващи изводи и оценки:

**Първо.** Представените за рецензиране публикации имат пряко отношение към темата на конкурса за заемане на академичната длъжност „Професор” и към преподавателските ангажименти на кандидата, с изключение на публикация с №4.3 и №4.4. Научните трудове са публикувани в легитимни издателства, качеството им е гарантирано от рецензенти и редакционни колегии.

**Второ.** Списъкът на научните трудове е съставен в съответствие с възприетата стандартна класификация. Структурата и съдържанието на научните публикации разкриват концентрацията на кандидата върху изследователската работа, която е условие за качествено преподаване. Публикуваните монографии, студии, статии и научни доклади в научни трудове в специализирани научни списания и участието в научни конференции в България и в чужбина, разкриват общественото признание на кандидатката и нейните възможности за публична изява.

**Трето.** В съдържателно отношение, представените публикации за участие в конкурса за заемане на академична длъжност „Професор” са ориентирани към новите и актуални проблеми на съвременната наука, свързани с конкурентоспособността, конкурентния анализ и на човешките ресурси. Тематично представените за рецензиране публикации, макар и условно, могат да се обособят в три групи – свързани с конкурентоспособността и конкурентния анализ в туризма, с управлението на човешките ресурси и продължаващото професионално обучение на човешките ресурси.

Централно място в публикационната дейност на доц. д-р Райна Димитрова заема монографичното издание „*Състояние, развитие и конкурентоспособност на туризма*”. То може основателно да се приеме като хабилизационен труд, който съответства на темата на конкурса. В него авторката прави анализ и оценка на състоянието и развитието на туризма в България, на базата на разработена от нея методическа рамка за емпирично изследване на конкурентоспособността на туристическите предприятия тя изследва конкурентоспособността на туристическите предприятия в Югозападния район, дефинира конкурентните предимства и недостатъци на България като туристическа дестинация и разработва конкурентна карта на туристическия пазар на средствата за подслон в България. Тази монография има добре изразен изследователски и методически характер, което доказва, от една страна, доброто познаване на теоретическите постановки на конкурентоспособността, които все още са дискуссионни, и от друга, уменията на авторката да прилага методическата рамка за анализ и оценка на конкурентоспособността, на конкурентния потенциал и на влиянието на външните фактори на конкурентоспособност на туристическите предприятия в България. Към това направление могат да се отнесат и още публикации (1.2.; 2.1.; 2.2.), което показва непреходния интерес на доц. д-р Райна Димитрова към тази проблематика и разкрива тенденциите за нейната по-нататъшна изследователска дейност. Голяма част от публикациите от тази група са свързани пряко с конкурентоспособността и

конкурентните стратегии, конкурентния анализ, развитието и конкурентоспособността на туризма.

Второто самостоятелно монографично издание е посветено на конкурентния анализ на регионалните аспекти на туристическия пазар. В него се разграничават основните направления на конкурентния анализ: анализ на конкурентната структура на отрасъла; анализ на интензивността на конкуренцията и степента на монополизация на пазара; изготвяне на конкурентна карта на пазара; анализ на стратегическите групи конкуренти на пазара. Авторката прави анализ и оценка на степента на монополизация и на интензивността на конкуренцията на туристическия пазар. Разработена е конкурентна карта на туристическия пазар на средствата за подслон в България и са определени конкурентните позиции на всеки от районите на страната.

Втората група научни трудове на доц. д-р Райна Димитрова е ориентирана към проблемите на управлението на човешките ресурси, а третата е посветена на проблемите на продължаващото професионално обучение. Кандидатът разглежда въпросите на управлението на човешките ресурси в условията на развиващи се региони и спецификата на стратегическото управление в 5 отделни глави в колективни монографии, като четири от тях са публикувани в чужбина. В другите представени публикации по конкурса кандидатът изследва проблемите на икономиката и управлението на човешките ресурси в сектора на информационните технологии, като са разработени и предложени профили на компетентност на заетите, необходимостта от продължаващо образование и обучение.

**Четвърто.** Кандидатката за заемане на академична длъжност „Професор” показва много добра литературна осведоменост, както за българските, така и за чуждестранни изследвания в областта на конкурентоспособността на туризма, управлението на човешките ресурси и продължаващото професионално обучение. Това лесно може да се установи, като се прегледат библиографските справки и цитираната литература в нейните публикации. Тя владее и успешно използва съвременни изследователски методи и подходи за целите на своите изследвания, показва определени способности и умения да систематизира и критично да осмисля теоретичните постановки и добрите практики у нас и в чужбина, както и да разкрива проблеми и да обосновава предложения в областта на конкурентоспособността, конкурентния анализ и управлението на човешките ресурси, които ръководителите на туристическите предприятия могат да прилагат в своята практика.

В научните му трудове няма доказано по законоустановения ред плагиатство. Авторката на научните трудове е проявила е необходимата научна коректност – навсякъде добросъвестно са посочени използваните литературни източници.

Тематичната насоченост на представените трудове съответства на тематичното направление на конкурса. Представената научна продукция е достатъчна по обем и вид за участие в конкурса.

Считам, че научната продукция на кандидата е с високо научно качество, представена е в авторитетни издания и достъпна за широката аудитория. Това се вижда и от установените 135 цитирания, от които 38 са в чуждестранни издания.

### **III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата**

Приемам формулираните от кандидата научно-теоретични и практико-приложни приноси, които се съдържат в публикациите и обогатяват научните знания в посочените направления.

**Приноси свързани с анализа и доразвиването на методическата рамка за оценка на конкурентоспособността, на конкурентния потенциал и на факторите за конкурентоспособност:**

1. Изследвани теоретичните и практико-приложни аспекти на анализа и оценката на конкурентоспособността на туризма и на туристическите предприятия. Адаптиран и допълнен подход и разработена методическа рамка на анализа и оценката на конкурентоспособността, на конкурентния потенциал и на външните фактори за конкурентоспособност на туризма и на туристическите предприятия. Методическата рамка включва система от показатели, формираща измерителния апарат на изследването и методи за определяне на стойностите на отделните показатели и индикатори. Разработен алгоритъм на процеса на анализиране и оценяване на конкурентоспособността на туристическите предприятия. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

2. Проучени теоретичните, методологически и практико-приложни въпроси, свързани с конкурентната информация и конкурентния анализ. Изследвани и доразвити функциите на конкурентния анализ, изведени етапите на технологичния процес за неговото осъществяване. Адаптиран и допълнен подход и разработена методическа рамка за извършване на конкурентен анализ на туристическия пазар, включваща система от индикатори и методи за определяне на стойностите на отделните индикатори. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

3. Апробирани, при осъществяване на емпирично изследване на конкурентоспособността, на конкурентния потенциал и на външните фактори за конкурентоспособност на туристическите предприятия в Югозападния район на България, методическа рамка и алгоритъм. Разработена конкурентна карта на пазара на средствата за подслон в страната. Направени конкурентен анализ и оценка на туристическия пазар и на интензивността на конкуренцията и на конкурентните позиции на курортните комплекси в България. Методическата рамка и алгоритъмът може да се прилагат от ръководителите на предприятия за реализиране на конкурентен и стратегически анализ и за разработване на адекватни конкурентни стратегии. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

4. Изследвани, вкл. и в регионален аспект, характеристики, състояние, развитие и конкурентоспособност на туризма в България. Установено, на основата на обстоен анализ на статистически данни, състоянието на туризма в страната и направена сравнителна съпоставка в рамките на ЕС и на глобално ниво. Установени тенденциите в развитието на туризма, изведени сравнителните предимства и недостатъци, посочени възможностите, актуалните проблеми и бъдещите предизвикателства на ефективното развитие на сектора и неговата конкурентоспособност на национално и регионално равнище. Анализирани и оценени състоянието и развитието на курортните комплекси в България. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

**Приноси свързани с управлението на човешките ресурси и продължаващото професионално обучение:**

5. Проучени, систематизирани и обобщени някои теоретико-методологични въпроси на населението, работната сила и трудовия потенциал в определени териториални граници. Представени и доразвити, на основата на проучване на достиженията на теоретичната мисъл, ограничения и фактори, които, разгледани в тяхната взаимна връзка и процес на непрекъснато взаимодействие определят трудовия ресурс в обособена географска територия. Направен анализ и оценка на числеността, структурата и динамиката на населението като първостепенен фактор, определящ потенциала за трудов ресурс в селските райони на България. (1.4; 5.1.)

6. Обобщени теоретичните и практико-приложните постановки за мястото и значението на продължаващото професионално обучение за постигане на високо качество на човешките ресурси, за повишаване на конкурентоспособността и за развитие на икономика, основана на знанието. Идентифицирани актуалните проблеми и бъдещите предизвикателства, пред които е изправено социалното партньорство по

отношение на продължаващото професионално обучение. Анализирани и оценени състоянието и тенденциите в развитието на продължаващото професионално обучение в България. (1.3.; 2.3.; 2.4.; 2.5.; 4.2.; 4.6.; 4.7.)

7. Изследвани теоретичните и практически въпроси на икономиката, организацията на дейността и управлението на предприятието. Разработени актуални управленски проблеми в тази предметна област. Направена конкурентна оценка на фармацевтичния пазар в България. Изведена роля на конкурентната стратегия като фактор за развитие на конкурентния потенциал на фармацевтичните предприятия. Изследвани аспектите на прилагане на организационното предприемачество в управлението на предприятието. Направен анализ и оценка на състоянието и развитието на социалните предприятия в България. (1.5.; 1.6.; 1.7; 3.1.; 3.2.; 4.5.; 4.11.; 5.2.; 5.3)

8. Установени характеристиките и изведени тенденциите, свързани с процесите на пазара на труда в сектора на информационните технологии в България. Изследвани основните аспекти на управлението на човешките ресурси в отрасъла. Разкрити някои негативни явления, идентифицирани основните проблеми, предложени конкретни препоръки за тяхното преодоляване и посочени възможностите за бъдещо развитие. Разработени компетентностни профили на заетите в сектора на информационните и комуникационни технологии и компетентностни модели за управление на човешките ресурси в отрасъла. (2.3.; 4.1.; 4.8.; 4.9.; 4.10.)

Тези приноси способстват за разширяване на приложното знание и за обогатяване на методите и похватите, които могат да се използват в практиката за извършване на конкурентен анализ на туристическия пазар, за изследване на конкурентоспособността и конкурентния потенциал на туристическите предприятия, управлението на човешките ресурси и продължаващото професионално обучение.

Заслужава внимание факта, че изследванията и произтичащите от тях приноси не са самоцелни, а логично отразяват резултатите от дейността и в голяма степен се ползват в учебния процес.

#### **IV. Критични бележки и препоръки.**

Нямам критични бележки.

Към кандидата имам следната препоръка:

1. Изхождайки от това, че въпросите свързани с конкурентоспособността и конкурентния анализ, управлението на човешките ресурси и продължаващото професионално обучение, които доц. Райна Димитрова разглежда в своите разработки са значими и актуални, препоръчвам разширяване на международната популярност на изследванията и получените резултати чрез публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни.

2. Препоръчително е в бъдещата си дейност да насочи своите усилия към подпомагане на научно - изследователската дейност на младите преподавателски кадри в катедра „Бизнес мениджмънт и маркетинг“ на ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград.

#### **V. Заключение**

Представената за рецензиране научна продукция е достатъчна по вид, обем и качество и отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Н. Рилски“. Публикациите на доц. д-р Райна Димитрова разкриват, че тя притежава добра подготовка като преподавател и се отличава с високите си изследователски качества.

Имайки предвид количествените и качествените характеристики на научната продукция, безспорните ѝ научни приноси и качествата на кандидата, считам, че представената кандидатура отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „Професор“.

**На тази основа предлагам доц. д-р Райна Бойкова Димитрова да бъде избрана на академичната длъжност „професор“ в Югозападен университет “Н. Рилски“ – Благоевград в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ (Икономика и управление (Конкурентоспособност, конкурентен анализ и човешки ресурси)).**

*Дата: 12.08.2024 г.*

*Рецензент: .....*  
(проф. д-р М. Филипова)



## **SOUTHWESTERN UNIVERSITY "NEOPHITE RILSKY" - BLAGOEVGRAD**

### **REVIEW**

of the works submitted for participation in a competition for the academic position of "Professor", announced by SWU "Neofit Rilski", Blagoevgrad in State Gazette, issue 37/26.04.2024

Reviewer: Prof. Dr. Milena Kirilova Filipova, Department of Business Management and Marketing, Faculty of Economics, Southwest University "N. Rilski" - Blagoevgrad  
Candidate: Associate Professor Dr. Raina Boykova Dimitrova

This review was prepared according to Order №1185/25.06.2024 of the Rector of Southwest University "N. Rilski"- Blagoevgrad and Resolution of the Faculty Council of the of the Faculty of Economics, Protocol №9 form 29/05/2024. The general assessment of the conditions for occupying the academic position "Professor" was made in accordance with the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation, as well as the Internal Rules for Development of the Academic Staff at SWU "N. Rilski". In the announced competition for the academic position "Professor" in professional direction 3.7. "Administration and Management" (Economics and Management (Competitiveness, Competitive Analysis and Human Resources)) the only candidate is Associate professor Dr. Raina Boykova Dimitrova from the Department of "Business Management and Marketing" of Southwest University "N. Rilski" - Blagoevgrad. The submitted documents correspond to the announced competition.

#### **I. Brief biographical details of the applicant**

The candidate in the competition associate professor Dr. Raina Dimitrova has many years of teaching and research experience. She completed her higher education in 1986 at VII "Karl Marx", with a Master's degree in "Management and Economics of Agrarian-Industrial Production". Her teaching career began in 1988 at PIME Blagoevgrad and from 1999 she continued at Southwest University "N. Rilski" - Blagoevgrad. From 1988 to 2015, she was successively a senior assistant at PIME and a chief assistant at SWU "Neofit Rilski". In 2007, she received the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Economics and management (industry)" from VAK. In 2015 holds the academic position of "Associate Professor" in department of "Management and Marketing" at Southwest University "N. Rilski"- Blagoevgrad. In November 2023, she was elected as the Dean of the Faculty of Economics at Southwest University "N. Rilski".

#### **Teaching activity and work with students and PhD students**

The teaching work of Assoc. professor Dr. Rayna Dimitrova should be considered and evaluated in four directions: lecture courses and study programs for studies in the "Bachelor's" and "Master's", issued textbooks, work with graduate students, organization and implementation of student practices and internships.

The teaching workload of Assoc. professor Dr. Rayna Dimitrova is formed by the lecture courses for students educated in full-time and part-time form in Bachelor and Master. She is a holder of 14 academic disciplines. The main disciplines she teaches are: *Enterprise Competitiveness Management, Human Resources Management, Labor Economics, Enterprise Cost Management, Organizational Change Management, Enterprise Activity Organization,*

*Company Investment Management and Economic Analysis*. These disciplines are permanently present in the curricula for the "Bachelor's" and "Master's" courses of the "Business Management and Marketing" department at the Faculty of Economics of the Southwest University "N. Rilski"- Blagoevgrad, which guarantees the necessary academic load of the candidate for the academic position "Professor ".

The courses, textbooks and teaching aids developed by her are distinguished by a very good scientific style, behind which high professionalism, erudition and innovation shine through. Building his academic career, she established himself as an authoritative university teacher. In 2017 Raina Dimitrova presented a course of lectures under the Erasmus+ program at the Romanian-American University in Bucharest and in 2023 she carried out short-term mobility at the "Spiru Haret" University, Bucharest, Romania.

Assoc. professor Dr. Rayna Dimitrova works very well with PhD students. She is a supervisor of three successfully defended PhD students, one of whom is a foreign student with English language training and three are currently developing their dissertation works. She also works actively with students from bachelor's and master's programs - she was the supervisor of over 100 graduates, incl. foreign with education in English, from the specialties "Business Management and Entrepreneurship", "Business Administration", "Management of Human Resources in Business", "Accounting and Financial Management", "Accounting", "Business Marketing and Advertising", "Foreign language and business administration" in Bachelor and Master and reviewer of over 20 diploma theses of students from the specified specialties. Raina Dimitrova is an academic mentor of 11 students under Project BG 05M2 0P001-2.002-0001 of the Ministry of Education and Culture, Student Practices - Phase 1" funded by OP NOIR 11. In her work she applies innovations in teaching methods and tools - interactive methods, presentations, electronic learning aids, incl. statistical programs and spreadsheets – in Bulgarian and English.

#### **Project activity**

Assoc. professor Dr. Rayna Dimitrova actively participates in research and educational projects, both university and national and European programs, as a member of the research team - a total of 13, of which 1 is national, 4 are international and 8 are university projects. She has conducted a number of empirical studies, the results of which are presented in her scientific papers.

#### **Expert experience**

From the personal information presented, it is clear that Assoc. professor Dr. Rayna Dimitrova is an external expert evaluator of project proposals under the Erasmus+ Program at the HRDC from 2015 till now. **She is a member of a number of professional and scientific organizations** in the country and abroad. She is a member of the Union of Scientists in Bulgaria, of the Association of Teachers of Economics and Management in Industry, of the Chamber of Teachers of Higher Education, of SUERF - " Soci é t é Universitaire Europ é enne de Recherches Financi è res " (European University Society for Financial Research), the European Money and Finance Forum and the ISDS Society in Japan.

**She is a member of editorial boards of scientific journals**, 4 of which are issued in Bulgaria – Economics and Management, of which he is the editor-in-chief, Entrepreneurship, Management and sustainable development and Pirin book lists. She is a member of the Editorial Board of the Faculty of Economics of Southwest University "N. Rilski" to the publishing house of Southwest University "N. Rilski" - Blagoevgrad. She is also a member of the editorial board of 2 journals abroad - European Journal of Service Management and International Journal of Business and Economics Research (IJBER). She is a member of the organizing committee of the annual Student and Doctoral Scientific Session "Management, Quality and Competitiveness for Sustainable Development", organized by the Southwest University "N. Rilski"- Blagoevgrad and the Twentieth National Competition: "Young Economist - 2024: The Voice

of young people for a strong economy" on the topic: "Digital skills and artificial intelligence". Dimitrova is a reviewer of 1 monograph, 1 textbook, 1 educational and practical guide, 1 collection of reports from an international scientific conference and 17 articles in refereed journals in the country and abroad. She participated in 24 scientific juries in connection with academic development - taking an academic position and defending doctoral theses.

#### **Additional qualification**

During her research work, Associate Professor Raina Dimitrova increased her qualifications by completing many trainings and specializations: 2016 - training on "Operational programs and opportunities for financing projects with European funds" at the Regional Information Center - Blagoevgrad; 2018 - training for "Assessment of project proposals under the Erasmus+ Program" at the HRDC, Sofia, Bulgaria; 2018 - training on "Erasmus+ program's impact on individuals in VET and HE in Lithuania, Vilnius, at the Lithuanian National Agency of the Erasmus+ Program; 2019 - after winning a competition announced by the Ministry of Education, held a two-month scientific specialization at the Western University, Timisoara, Romania, dedicated to the meaning, state and development of continuing professional education in EU countries, in the context of the concept of lifelong learning. ; 2020 - training on Evaluation of project proposals under the "Erasmus+" Program; 2020 - Course for managers of educational enterprises, organized by the Ministry of Education and Culture - Center for educational and training companies; 2021 - training for the Evaluation of project proposals under the "Erasmus+" Program at the HRDC, Sofia; 2021 training for Evaluation of project proposals under KD 2 of the Erasmus+ Program and under the European Solidarity Corps Program at the HRDC, Sofia; 2021 - training on Corporate Social Responsibility: an innovative tool for sustainable corporate development; 2021 - training for Synchronization of the Internal Quality System to the ISO 9001:2015 standard; 2021 - training on Standards and (quality) management systems in education; 2022 - training for the Community Oriented Training and the proactive social awareness training process; 2023 - Training on Sustainable Entrepreneurial Ecosystems.

#### **Personal impressions of the "professor" candidate**

I have known Associate Professor Raina Dimitrova for a long time. My personal impression of her is that she is a very productive and responsible researcher and teacher and is well received by the scientific and teaching community.

I believe that the candidate's pedagogical training and activity as a teacher, author of textbooks and curricula, member of editorial boards and scientific juries, in terms of quantity and quality, meets the requirements for the applied academic position "professor".

## **II. Characteristics of the candidate's scientific and scientific-applied production**

To participate in the competition, the candidate submitted 7 monographs, 2 of which were independent and 5 in co-authored, of which 3 were published in Bulgaria and 4 abroad. 3 independent studies published in Bulgaria, 1 textbook, 11 scientific articles, 6 of which are independent and 5 in co-authored, 3 reports from participation in scientific conferences are presented. The total number of publications is 27 with a total volume of 1004 pages, which are 14 independent and 13 in co-authorship. One of the studies was published in a scientific publication, referenced and indexed in world-renowned databases. They are accepted for evaluation, with the exception of publication № 4.3 and № 4.4, since their content was found to be inconsistent with the theme of the competition.

From the presented report on the fulfillment of the minimum national requirements and the additional requirements of the Southwest University "N. Rilski" for occupying the academic position of "professor", it is clear that Associate Professor Raina Dimitrova fulfills these requirements more than 2 times. On this basis, we can conclude that the minimum quantitative

requirements for occupying the academic position of "professor" have been fulfilled in terms of quantity.

Acquaintance with the competition documentation and the content of the publications submitted for participation in it according to the criteria and indicators for scientific research activity of Assoc. professor Dr. Raina Dimitrova and according to the Instructions for the scientific juries participating in the competitions announced by the Southwest University "N. Rilski" give reason to make the following summarizing conclusions and assessments:

**First.** The publications submitted for review are directly related to the topic of the competition for the academic position "Professor" and to the teaching commitments of the candidate, with the exception of publication № 4.3 and № 4.4. Scientific works are published in legitimate publishing houses, their quality is guaranteed by reviewers and editorial boards.

**Second.** The list of scientific works is compiled in accordance with the accepted standard classification. The structure and content of scientific publications reveal the candidate's concentration on research work, which is a condition for quality teaching. The published monographs, studies, articles and scientific reports in scientific works in specialized scientific journals and the participation in scientific conferences in Bulgaria and abroad reveal the public recognition of the candidate and her opportunities for public speaking.

**Third.** In terms of content, the publications presented for participation in the competition for the academic position "Professor" are oriented towards the new and current problems of modern science, related to competitiveness, competitive analysis and human resources. Thematically the publications presented for review, although conditionally, can be divided into three groups - related to competitiveness and competitive analysis in tourism, human resources management and continuing professional training of human resources .

A central place in the publication activity of Assoc. professor Dr. Raina Dimitrova is occupied by the monographic publication "*Condition, Development and Competitiveness of Tourism*". It can reasonably be accepted as a habilitation thesis that corresponds to the theme of the competition. In it, the author analyzes and evaluates the state and development of tourism in Bulgaria, based on a methodological framework developed by her for an empirical study of the competitiveness of tourist enterprises, she examines the competitiveness of tourist enterprises in the South-West region, defines the competitive advantages and disadvantages of Bulgaria as tourist destination and develops a competitive map of the tourist market of accommodation facilities in Bulgaria. This monograph has a well-expressed research and methodical character, which proves, on the one hand, the good knowledge of the theoretical positions of competitiveness, which are still debatable, and on the other, the author's ability to apply the methodological framework for analysis and evaluation of competitiveness, of the competitive potential and the influence of the external factors of competitiveness of the tourist enterprises in Bulgaria. More publications can be attributed to this direction ( 1.2.; 2. 1 .; 2.2.), which shows the continuous interest of Assoc. professor Dr. Raina Dimitrova in this issue and reveals the trends for her further research activity. A large part of the publications from this group are directly related to competitiveness and competitive strategies, competitive analysis, development and competitiveness of tourism.

The second independent monographic edition is dedicated to the competitive analysis of the regional aspects of the tourist market. It distinguishes the main directions of competitive analysis: analysis of the competitive structure of the industry; analysis of the intensity of competition and the degree of monopolization of the market; preparing a competitive map of the market; analysis of strategic groups of competitors in the market. The author analyzes and evaluates the degree of monopolization and the intensity of competition in the tourist market. A competitive map of the tourist market of accommodation facilities in Bulgaria has been developed and the competitive positions of each of the regions of the country have been determined.

The second group of scientific works of Assoc. professor Dr. Raina Dimitrova is oriented to the problems of human resources management and the third is dedicated to the problems of continuing professional training. The candidate examines the issues of human resources management in the conditions of developing regions and the specifics of strategic management in 5 separate chapters in collective monographs, four of which have been published abroad. In the other submitted publications for the competition, the candidate explores the problems of the economy and the management of human resources in the information technology sector, developing and proposing employee competency profiles, the need for continuing education and training.

**Fourth.** The candidate for the academic position "Professor" shows a very good literary awareness, both for Bulgarian and foreign research in the field of tourism competitiveness, human resource management and continuing professional education. This can easily be ascertained by reviewing the bibliographic references and literature cited in her publications. She masters and successfully uses modern research methods and approaches for the purposes of her research, shows certain abilities and skills to systematize and critically interpret theoretical statements and good practices at home and abroad, as well as to reveal problems and justify proposals in the field of competitiveness, competitive analysis and human resource management, which managers of tourism enterprises can apply in their practice.

In his scientific works, no plagiarism has been proven according to the law. The author of the scientific works has demonstrated the necessary scientific correctness - the literary sources used are indicated everywhere in good faith.

The thematic direction of the presented works corresponds to the thematic direction of the competition. The presented scientific production is sufficient in volume and type for participation in the competition.

I believe that the candidate's scientific output is of high scientific quality, presented in authoritative publications and accessible to a wide audience. This is also evident from the established 135 citations, of which 38 are in foreign publications.

### **III. Main contributions in the candidate's scientific, scientific-applied and teaching activities**

I accept the scientific-theoretical and practical-applied contributions formulated by the candidate, which are contained in the publications and enrich the scientific knowledge in the indicated areas.

**Contributions related** to the analysis and further development of the methodological framework for assessing competitiveness, competitive potential and competitiveness factors:

1. Theoretical and practical-applied aspects of the analysis and assessment of the competitiveness of tourism and tourist enterprises are studied. An adapted and supplemented approach and a developed methodological framework for the analysis and assessment of competitiveness, competitive potential and external factors for the competitiveness of tourism and tourism enterprises. The methodological framework includes a system of indicators forming the measuring apparatus of the study and methods for determining the values of individual indicators and indicators. A developed algorithm of the process of analyzing and evaluating the competitiveness of tourist enterprises. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

2. The theoretical, methodological and practical-applied issues related to competitive information and competitive analysis are studied. Researched and further developed functions of the competitive analysis, the stages of the technological process for its implementation were deduced. An adapted and supplemented approach and a developed methodological framework for performing a competitive analysis of the tourist market, including a system of indicators and methods for determining the values of individual indicators. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

3. Approved, during an empirical study of the competitiveness, the competitive potential and the external factors for the competitiveness of the tourist enterprises in the South-Western region of Bulgaria, methodological framework and algorithm. A competitive map of the shelter market in the country has been developed. A competitive analysis and assessment of the tourist market and the intensity of competition and the competitive positions of the resort complexes in Bulgaria were made. The methodological framework and the algorithm can be applied by the managers of enterprises to realize a competitive and strategic analysis and to develop adequate competitive strategies. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

4. Researched, incl. and in a regional aspect, characteristics, condition, development and competitiveness of tourism in Bulgaria. Established, based on a thorough analysis of statistical data, the state of tourism in the country and made a comparative comparison within the EU and at the global level. The trends in the development of tourism have been identified, the comparative advantages and disadvantages have been identified, the opportunities, current problems and future challenges of the effective development of the sector and its competitiveness at the national and regional level have been indicated. Analyzed and evaluated the state and development of the resort complexes in Bulgaria. (1.1.; 1.2.; 2.1.; 2.2.)

**Contributions related** to human resource management and continuing professional education:

5. Researched, systematized and summarized some theoretical-methodological issues of the population, labor force and labor potential in certain territorial boundaries. Presented and further developed, on the basis of a study of the achievements of theoretical thought, limitations and factors, which, considered in their mutual relationship and process of continuous interaction, determine the labor resource in a specific geographical territory. An analysis and assessment of the number, structure and dynamics of the population as a primary factor determining the potential for labor resources in the rural areas of Bulgaria was made. (1.4; 5.1.)

6. Summarized theoretical and practical-applied statements about the place and importance of continuing professional education for achieving high quality of human resources, for increasing competitiveness and for developing a knowledge-based economy. Identified current issues and future challenges facing the social partnership in relation to continuing vocational training. Analyzed and assessed the state and trends in the development of continuing professional education in Bulgaria. (1.3.; 2.3.; 2.4.; 2.5.; 4.2.; 4.6.; 4.7.)

7. The theoretical and practical issues of the economy, the organization of the activity and the management of the enterprise are studied. Current management issues in this subject area are developed. A competitive assessment of the pharmaceutical market in Bulgaria was made. Inferred role of the competitive strategy as a factor in the development of the competitive potential of pharmaceutical enterprises. The aspects of applying organizational entrepreneurship in enterprise management are studied. An analysis and assessment of the state and development of social enterprises in Bulgaria was made. (1.5.; 1.6.; 1.7; 3.1.; 3.2.; 4.5.; 4.11.; 5.2.; 5.3)

8. The characteristics and trends related to the processes of the labor market in the information technology sector in Bulgaria have been established. Researched the main aspects of human resource management in the industry. Some negative phenomena were revealed, the main problems were identified, concrete recommendations were proposed for overcoming them and the possibilities for future development were indicated. Developed competence profiles of those employed in the information and communication technology sector and competence models for human resource management in the sector. ( 2.3 .; 4.1.; 4.8.; 4.9.; 4.10. )

These contributions contribute to the expansion of applied knowledge and to the enrichment of methods and concepts that can be used in practice to carry out competitive

analysis of the tourism market, to study the competitiveness and competitive potential of tourism enterprises, human resource management and continuing professional training.

It is worth noting the fact that the research and the resulting contributions are not self-serving, but logically reflect the results of the activity and are largely used in the educational process.

#### **IV. Critical notes and recommendations.**

I have no critical notes.

I have the following recommendation for the candidate:

1. Based on the fact that the issues related to competitiveness and competitive analysis, human resources management and continuing professional training, which Associate Professor Raina Dimitrova examines in her work are significant and current, I recommend expanding the international popularity of the research and the obtained results through publications in scientific publications, referenced and indexed in world-renowned databases.

2. It is recommended that in his future activity she should direct his efforts to support the scientific and research activities of the young teaching staff in the Department of "Business Management and Marketing" of the Southwest University "N. Rilski" - Blagoevgrad.

#### **V. Conclusion**

The scientific production submitted for review is sufficient in terms of type, volume and quality and meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Application and the Internal Rules for the Development of the Academic Staff at Southwest University "N. Rilski". The publications of Assoc. professor Dr. Raina Dimitrova reveal that she has good training as a teacher and is distinguished by her high research qualities.

Taking into account the quantitative and qualitative characteristics of the scientific production, its indisputable scientific contributions and the qualities of the candidate, I consider that the submitted candidature meets the requirements for filling the academic position "Professor".

***On this basis, I propose that Associate Professor Dr. Raina Boykova Dimitrova be elected to the academic position of "Professor" at Southwest University "N. Rilski" - Blagoevgrad in professional direction 3.7. "Administration and Management" (Economics and Management (Competitiveness, Competitive Analysis and Human Resources)).***

Date: 12.08.2024

Reviewer: .....

(Professor Dr. Milena Filipova)